

Kommittémotion

Motion till riksdagen 2015/16:2333

av Karin Enström m.fl. (M, C, FP, KD)

En stärkt politik för EU:s östliga partnerskap

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska arbeta för en ambitiös strategi för hur det östliga partnerskapet ska utvecklas, ta nya initiativ i syfte att bredda och fördjupa samarbetet och vara det mest pådrivande landet i EU för partnerskapet, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det för de länder som genomför politiska och ekonomiska reformer ska finnas ett tydligt EU-medlemskapsperspektiv och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska ha ett långsiktigt engagemang för fortsatt reformering av länderna inom det östliga partnerskapet och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att EU ska ge dessa partnerländer starkt stöd i deras ansträngningar att närma sig EU och erbjuda bistånd i det reformarbete som detta medför och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige och EU bör synliggöra fördelarna med partnerskapet för medborgarna i respektive land samt verka för att involvera och engagera medborgarna i processen och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige och EU tydligare måste synliggöra de problem och möjligheter som finns med partnerskapet och hitta nya lösningar och en väg för att snabbare nå målen med partnerskapet och tillkännager detta för regeringen.

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör fördjupa och stärka samarbete med Polen för att föra processen vidare i enlighet med de mål som sattes upp vid bildandet av partnerskapet och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska verka för möjligheten till differentiering mellan partnerskapsländerna där respektive land ska ha möjlighet att göra framsteg i sin egen takt, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det östliga partnerskapet ska grunda sig i ömsesidiga utfästelser om rättsstatens principer, goda styrelseformer, respekt för de mänskliga rättigheterna, respekt för skyddet av minoriteter samt principerna om marknadsekonomi och hållbar tillväxt och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fördjupa samarbetet mellan EU och partnerländerna inom energisäkerhet och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige fortsatt ska utveckla bilaterala kontakter och utbyten med länderna inom det östliga partnerskapet och tillkännager detta för regeringen.

Bakgrund

Genom det östliga partnerskapet (Öst-P) förstärks EU:s samarbete med de sex grannländerna i Östeuropa och Kaukasus. Dessa länders möjlighet att utvecklas till vitala demokratier och marknadsekonomier samt själva göra sina utrikespolitiska vägval är centralt för ett säkert och stabilt Europa. Öst-P är EU:s politiska ramverk för att fördjupa relationerna med sex länder i Östeuropa (Armenien, Azerbajdzjan, Georgien, Moldavien, Ukraina och Vitryssland). Politiken är utformad som ett partnerskap med dessa länder. Öst-P är en del av EU:s grannskapspolitik (ENP) vilken även omfattar länderna söder om Medelhavet.

Öst-P initierades av Polens utrikesminister Radoslaw Sikorski och Sveriges dåvarande utrikesminister Carl Bildt våren 2008. Länderna erbjöds att förhandla om partnerskap. Bland annat skulle partnerskapet minska handelshinder, underlätta för resor och förbättra infrastrukturen för energi. På sikt skulle ett ökat samarbete med EU även stärka partnerländernas rättssystem och på så sätt minska korruption genom ekonomiskt stöd till institutioner. Bakgrunden var ett intresse från partnerländerna att närma sig EU, en ambition att stärka incitamenten för reformer och verka för ett maximalt EU-närmande för länderna och avsaknaden av en regional dimension för de europeiska grannländerna inom ENP.

Politiken lanserades på toppmötet i Prag i maj 2009 med deltagande av samtliga EU:s medlemsstater, EU-institutionerna och partnerländer. Dess omfattning, mål och principer har fastslagits på fyra toppmöten (Prag 2009, Warszawa 2011, Vilnius 2013 och Riga 2015). Enligt toppmötesdeklarationen från första mötet i Prag syftade Öst-P till partnerländernas politiska associering och ekonomiska integration med EU. Detta skulle ske genom breda associeringsavtal som inkluderade fördjupade frihandelsområden, genom fördjupat sektoriellt samarbete och mål om viseringsfrihet. Partnerskapet var inspirerat från EU:s utvidgningspolitik men det sakades enighet inom EU om att ge länderna ett uttalat medlemskapsperspektiv. Pragdeklarationen var dock tydlig med att Öst-P:s utveckling inte innebar ett prejudikat för ländernas målsättningar gällande detta. I Warzawadeklarationen framhölls också partnerskapets särskilda roll för att stödja länder som vill ha allt närmare relationer med EU. Genom Öst-P fastslogs även att samtliga partnerländer ligger i Europa.

Utvecklingen av partnerskapet

Öst-P ska förmedla ett varaktigt budskap om solidaritet från EU. Partnerskapet var ett uttryck för EU:s politiska vilja att erbjuda de sex östliga grannarna djupare samarbete med unionen i syfte att öka integrationen med EU och stärka närmandet till unionens värdegrund, regelverk och lagstiftning. Det finns ett ömsesidigt intresse att utveckla samarbetet och relationerna mellan EU och dessa länder. Sverige ska arbeta för en ambitiös strategi för hur partnerskapet ska utvecklas, ta nya initiativ i syfte att bredda och fördjupa samarbetet och vara det mest pådrivande landet i EU för Öst-P. För de länder som genomför politiska och ekonomiska reformer ska det finnas ett tydligt EU-medlemskapsperspektiv.

Sverige ska verka för möjligheten till differentiering mellan partnerskapsländerna där respektive land ska ha möjlighet att göra framsteg i sin egen takt. Principen om differentiering är viktig. Likaså att stegen tas på frivillig grund. Den innebär att de sex länderna bör behandlas på egna meriter och utifrån individuella förutsättningar. Samtidigt finns ett värde av att de sex länderna omfattas av samma ramverk och strategiska ansats, inte minst för att utveckla samarbetet dem emellan. Principen om konditionalitet är också central, det vill säga att utvecklingen av varje lands relation med EU kommer vara beroende av hur väl landet lever upp till åtaganden vad gäller till exempel mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatsprincipen.

Huvudsakligt fokus inom Öst-P ligger på varje partnerlands bilaterala relationer med EU. Därutöver har ett multilateralt samarbete etablerats i syfte att stödja de bilaterala relationerna samt skapa förutsättningar för samarbete länderna emellan. Den multilaterala dimensionen av partnerskapet syftar inte till att ersätta de sex ländernas

respektive bilaterala relation med EU, utan erbjuder möjligheter att förstärka och fördjupa dessa. Öst-P:s syfte var att skapa ett tydligare ramverk för de bilaterala relationerna med EU, med tydligare målsättningar och prioriteringar. Sverige ska fortsatt utveckla bilaterala kontakter och utbyten med länderna inom Öst-P. Från att initialt ha drivits av Sverige och Polen, med starkt stöd från främst Visegrådgruppen och de baltiska länderna har nu Öst-P etablerats som en allmänt accepterad del av EU:s politik. Sverige och Polen har tillsammans med likasinnade fortsatt att verka för en utveckling av partnerskapet. Ett tiotal EU-medlemsstater har utsett särskilda EU-ambassadörer. Det är viktigt att Sverige nu stärker samarbetet med Polen för att föra processen vidare i enlighet med de mål som sattes upp vid bildandet av partnerskapet.

Öst-P ska grunda sig i ömsesidiga utfästelser om rättsstatens principer, goda styrelseformer, respekt för de mänskliga rättigheterna, respekt för skyddet av minoriteter samt principerna om marknadsekonomi och hållbar tillväxt. Det är önskvärt med en tydligare koppling mellan de politiska prioriteringarna avseende de sex målländerna inklusive vilka reformer de bör genomföra och EU:s bistånd till dessa länder. Öst-P bör bidra till detta, liksom till förbättrad givarsamordning. Sverige ska ha ett långsiktigt engagemang för fortsatt reformering av länderna inom Öst-P och EU ska ge dessa partnerländer starkt stöd i deras ansträngningar att närma sig EU och erbjuda bistånd i det reformarbete som detta medför. Sverige behöver därför stärka ansträngningar över hela regionen, och det var i det syftet som alliansregeringen våren 2014 beslutade att anta en sjuårig biståndsstrategi för Öst-P, västra Balkan och Turkiet för perioden 2014–2020.

Utmaningar

Öst-P har nu funnits i fem år. Vi har lagt grunden för en allt närmare relation med Georgien, Moldavien och Ukraina, genom att slutföra förhandlingar om associerings- och frihandelsavtal och etablera dialoger som syftar till viseringsfrihet. Det kommer successivt att leda till att länderna integreras i EU:s inre marknad, vilket öppnar enorma ekonomiska möjligheter. Samtidigt som partnerskapet på vissa områden överträffat förväntningarna finns det bakslag och stora utmaningar.

I Azerbajdzjan och Vitryssland är de ekonomiska och politiska reformerna få, kränkningarna av mänskliga rättigheter och bristen på demokratisk utveckling är fortsatt särskilt allvarligt. Dessutom drog Armenien sig tillbaka från sitt framförhandlade avtal efter starka påtryckningar från Ryssland. Även i de tre föregångsländerna finns det fortsatta problem med skyddet av mänskliga rättigheter, korruption och oligarkers särställning.

Associeringsavtalen utgör en långsiktig plattform för framtida förbindelser mellan EU och de tre länderna vilket bland annat ger dem tillträde till EU:s inre marknad. Det ökade ekonomiska utbytet kommer på sikt att leda till ökat välstånd i länderna.

AA/DCFTA har undertecknats och trätt i kraft i Georgien, Moldavien och Ukraina (delvis) vilket redan nu har lett till en ökning av den bilaterala handeln. Två tredjedelar av EU:s medlemsstater har slutfört ratificering av avtalen. Sverige var en av de första medlemsstaterna att ratificera avtalet, vilket skedde redan hösten 2014. Moldavien har uppnått viseringsfrihet. Georgien och Ukraina har tagit steg mot att uppfylla handlingsplaner i samma syfte. Armenien och Azerbajdzjan har gått vidare med viseringsförenkling, förhandlingar pågår med Vitryssland. Samtidigt är utmaningarna fortsatt mycket stora, särskilt när det gäller genomförandet av åtgärder.

Fria marknader och ekonomisk integration är avgörande för partnerländernas utveckling och deras förtroende för ett fördjupat partnerskap med EU. Utöver framtida ekonomiska vinster sänder avtalen också en politisk signal. Ukraina, Moldavien och Georgien har valt utvecklingsväg. Länderna satte öppenhet, demokrati och marknadsekonomi samt europeiskt samarbete framför slutenhet, förtryck och korruption. För de tre länderna i partnerskapet, Armenien, Azerbajdzjan och Vitryssland, som inte skrivit ett associeringsavtal, är det nu viktigt att hålla dialogen levande, inte minst för medborgarnas skull. Det måste finnas en öppning kring EU-medlemskap för alla sex länder förutsatt att politisk vilja finns och att de reformer som krävs genomförs. Partnerskapet uppmuntrar och stödjer dem i genomförandet av nödvändiga reformer i denna riktning. För att partnerskapet ska få reell genomslagskraft krävs det dock att EU klart och tydligt deklarerar att även dessa länder ska få bli medlemmar i EU om de så önskar och förmår. För oss är Öst-P en logisk fortsättning på vårt historiskt starka stöd för EU-utvidgning och spridning av EU:s värden, standarder och arbetssätt till hela den europeiska kontinenten. EU ska vara öppet för alla de europeiska länder som vill och förmår att leva upp till de krav som medlemskapet ställer. Skulle EU stänga dörren till dessa länder riskerar vi att få en ekonomisk nedgång och en destabiliserande utveckling i Europa.

Partnerländernas ambitioner med EU är olika men EU har ett intresse av att fördjupa relationerna med var och en. Hur relationen utvecklas beror på varje partnerlands egna val, men också om de kan leva upp till de krav som EU ställer på samarbetet. En stor utmaning är att hitta modeller för att dels fördjupa relationerna, och dels för att främja reformer.

Öst-P syftar också till att stärka EU:s och partnerländernas energisäkerhet med avseende på långsiktiga leveranser och transiteringar av energi. Här har inte utvecklingen gått i

önskad takt och det finns stora utmaningar. Sverige måste ta initiativ till att fördjupa och utveckla samarbetet mellan EU och partnerländerna inom energisäkerhet.

Sverige och EU bör synliggöra fördelarna med partnerskapet för medborgarna i respektive land samt verka för att involvera och engagera medborgarna i processen. EU och partnerländerna måste bli bättre på att förklara innebörd och mål med partnerskapet för allmänheten.

Utvecklingen av partnerskapet har sedan 2013 i hög grad präglats av de allt mer aggressiva ryska försöken att underminera partnerländera fortsatta EU-närmanden. Ryssland har samtidigt ökat sina ambitioner att integrera grannländerna inom ramen för EEU (Euroasiatiska unionen). Det innebär att länderna inom Öst-P kommer att ställas inför svåra val. Som en följd har relationen mellan EU och Ryssland blivit allt mer spänd.

Aldrig tidigare har Öst-P varit viktigare. Sverige måste genom EU stötta Ukraina mot Ryssland och bidra till att hitta en fredlig lösning samt arbeta för en fortsatt stark satsning på länderna inom Öst-P. Sverige måste fortsätta på den väg som Alliansen startade. Det är genom ekonomiskt och politiskt stöd samt dialog som vi kan främja en positiv utveckling i regionen.

Sverige och EU måste tydligare synliggöra de problem och möjligheter som finns med partnerskapet och hitta nya lösningar och en väg framåt för att snabbare nå målen med partnerskapet. EU måste starkt och tydligt visa sin solidaritet och sitt engagemang för partnerskapet och partnerländerna samt fortsätta att understryka vikten av implementering av gjorda åtaganden, inte minst långtgående reformer i partnerländerna. Synliga resultat är centralt för att bevara och stärka stödet.

Karin Enström (M)

Kerstin Lundgren (C)

Birgitta Ohlsson (FP)

Sofia Damm (KD)